

Тэматыка практычных заняткаў
па вучэбнай дысцыпліне спецыялізацыі
«Музеі гісторыі горада ў Беларусі»
для студэнтаў **4 курса** гістарычнага факультэта
спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурная спадчыны»

Заг. каф. гісторыі Беларусі,
канд. гіст. навук, дац. А.Р. Яшчанка

Тэмы практычных заняткаў
4 курс

Тэма 1 Крыніцы вывучэння гарадоў Беларусі і музейнай справы.

- 1 Летапісы як крыніцы для даследавання гісторыі і культуры гарадоў Беларусі.
- 2 Заканадаўчыя матэрыялы па гісторыі і культуры гарадоў Беларусі перыяду ВКЛ і Рэчы Паспалітай.
- 3 Адлюстраванне гарадской гісторыі і культуры ва ўспамінах, мемуарах.
- 4 Статыстычныя крыніцы, іх патэнцыял для характарыстыкі гісторыі і культуры гарадоў Беларусі (XIX – XX ст.).

Тэма 2 Гарадскія тыпы на Беларусі. Адзенне гараджан і яго калекцыі ў музеях

- 1 Адзенне гараджан (да XIV). Калекцыі адзення гараджан у музейных зборах Беларусі. Рэканструкцыі касцюма.
- 2 Адзенне гараджан (XIV – XVIII ст.). Калекцыі адзення гараджан у музейных зборах Беларусі. Рэканструкцыі касцюма.

Тэма 3 Добраўпарадкаванне гарадскога асяроддзя Беларусі і паказ відаў гарадоў у музеях.

- 1 Развіццё транспарту ў гарадах Беларусі: чыгунка, водны і паветраны транспарт. Гісторыя цягніка, водных транспартных сродкаў і самалета. Чыгуначныя і водныя вакзалы, аэрапорты ў гарадах Беларусі. Раскрыццё тэмы ў музеях рэспублікі.
- 2 Развіццё сувязі ў гарадах Беларусі (паслугі сувязі: пошта, тэлефон, тэлеграф). Адлюстраванне тэмы ў музеях рэспублікі.

Тэма 4 Інтэр'еры жылля гараджан і іх рэчыўнае насычэнне: мэбля, тканіны і асвятленне.

- 1 Вулічнае і хатняе асвятленне ў гарадах Беларусі ў розныя гістарычныя перыяды. Асвятляльныя прыборы ў музейных калекцыях Беларусі.
- 2 Мастацкія тканіны ў дамах гараджан і іх прадстаўленасць у музеях Беларусі. Дываны ў гарадскіх інтэр'ерах, гісторыя стварэння дываноў у Віцебску і Брэсце.
- 3 Вырабы (у тым ліку дэкаратыўныя) з дрэва, камня і метала, іншых матэрыялаў у розныя гістарычныя эпохі, іх адлюстраванне ў музеях Беларусі.

Тэма 5 **Інтэр’еры жылля гараджан і іх рэчыўнае насычэнне: посуд, адлюстраванне сістэмы харчавання гараджан у музейных зборах.**

1 Вырабы (у тым ліку дэкаратыўныя) са шкла, керамікі і косці, іх прадстаўленасць у экспазіцыях. Гісторыя шклозавода “Нёман” і яго вырабы. Радашковіцкая кераміка.

2 Адлюстраванне сістэмы харчавання ў музеях Беларусі (этыкеткі, упакоўка, посуд для прадуктаў і напояў і інш.). Гісторыя некаторых прадуктаў харчавання і напояў. Гісторыя асобных кропак грамадскага харчавання ў гарадах Беларусі і іх музефікацыя.

Тэма 6 **Інтэр’еры жылля гараджан і іх рэчыўнае насычэнне: гадзіннікі, музычныя інструменты, культурныя прадметы.**

1 Культурныя прадметы хрысціян, іудзеяў, мусульман Беларусі.

2 Прадметы культу ў музеях Беларусі.

Тэма 7 **Горад Мінск: гісторыя і культура. Адлюстраванне гісторыі і культуры Мінска і гарадоў Мінскай вобласці ў музейных экспазіцыях**

1 Гарады Мінскай вобласці: гісторыя і культура.

2 Адлюстраванне гісторыі і культуры гарадоў Міншчыны ў музейных экспазіцыях.

Тэма 8 **Гарады Брэсцкай, Віцебскай, Гродзенскай і Магілёўскай абласцей: гісторыя і культура. Адлюстраванне іх гісторыі і культуры ў музейных экспазіцыях Беларусі.**

1 Горад Гродна: гісторыя і культура. Адлюстраванне гісторыі і культуры Гродна ў музейных экспазіцыях

2 Гарады Гродзеншчыны: гісторыя і культура. Адлюстраванне гісторыі і культуры гарадоў Гродзенскай вобласці ў музейных экспазіцыях.

Тэма 9 **Горад Гомель: гісторыя і культура. Адлюстраванне гісторыі і культуры Гомеля і гарадоў Гомельскай вобласці ў музейных экспазіцыях.**

1 Гісторыя і культура Гомеля.

2 Музей гісторыі Гомеля: гісторыя і перспектывы развіцця.

Тэма 10 **Выдатныя гараджане Беларусі і паказ іх уклада ў развіццё гісторыі і культуры музейнымі ўстановамі краіны.**

1 Выдатныя гараджане Беларусі ў мінулым і сучаснасці.

2 Адлюстраванне дзейнасці выдатных гараджан Беларусі ў музейных экспазіцыях.

Літаратура

- 1 Грамадскі быт і культура гарадскога насельніцтва Беларусі / В.К. Бандарчык [і інш.] ; пад рэд. В.К. Бандарчыка. – Мінск: Навука і тэхніка, 1993. – 248 с.
- 2 Дзяржаўны каталог музейнага фонду Рэспублікі Беларусь / <http://www.dkmf.by>
- 3 Музеі Беларусі / Склад. А.Б. Сташкевіч. – Мінск: Беларусь, 2001. – 272 с.
- 4 Музеі Беларусі - Музеи Беларуси / Пад рэд. Г.П. Пашкоў [і інш.]. - Мінск: БелЭн, 2008. – 559 с.
- 5 Яшчанка А.Р. Гомель у другой палове XIX – пачатку XX ст.: Гісторыка-

- этнаграфічны нарыс / А.Р. Яшчанка. – Гомель, 1997. – 80 с.
- 6 Яшчанка А.Р. Побыт гараджан Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст. // Нарысы гісторыі культуры Беларусі. Т. 2. Культура гарадоў X – пачатку XX ст. / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы; А.І. Лакотка, В.Г. Дранкевіч В.Г., В.М. Бялявіна [і інш.]; А.І. Лакотка (гал. рэд.). - Мінск: Бел. навука, 2014. - С. 152-205.
  - 7 Яшчанка А.Р. Добраўпарадкаванне і сфера паслуг ў канцы XIX – пачатку XX ст. // Нарысы гісторыі культуры Беларусі. Т. 2. Культура гарадоў X – пачатку XX ст. / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы; А.І. Лакотка, В.Г. Дранкевіч В.Г., В.М. Бялявіна [і інш.]; А.І. Лакотка (гал. рэд.). - Мінск: Бел. навука, 2014. - С. 206-235.
  - 8 Яценко, О. Г. Быт горожан Беларуси во второй половине XIX – начале XX в. / О. Г. Яценко. – Минск : Право и экономика, 2022. – 326 с.

Дадатковая:

- 9 Археалогія і нумізматыка Беларусі. Энцыклапедыя. – Мінск, 1993.
- 10 Без-Корнилович М.О. Исторические сведения о примечательнейших местах в Белоруссии. – Санкт-Петербург, 1855.
- 11 Беларусы : У 13 т. / В.К. Бандарчык, М.Ф. Піліпенка, А.І. Лакотка. - Мінск: Беларуская навука, 1995-2007. – Т. 6 : Грамадскія традыцыі / В.М. Бялявіна [і інш.]. – 2002. – 606 с. (і іншыя тамы гэтай серыі)
- 12 Беларусы: сучасныя этнакультурныя працэсы / Г.І. Каспяровіч [і інш.] ; рэдкал.: А.І. Лакотка [і інш.]; Нац. Акад. навук Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы. - Мінск : Беларус. Навука, 2009. – 607 с.
- 13 Виноградов Л. Гомель. Его прошлое и настоящее. 1142 – 1900. – М., 1900.
- 14 Гарады Беларусі ў кантэксце палітыкі, эканомікі, культуры: зб. навук. артык. / ГрДУ імя Я Купалы; рэдкал.: И.П. Крэнъ, И.В. Соркина (адк. рэд.) [і інш.]. – Гродна: ГрДУ, 2007. – 403 с.
- 15 Гарады і вёскі Беларусі: Энцыклапедыя / рэдкал.: Г.П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: БелЭн, 2004-2014. - Тт. 1-8.
- 16 Гісторыя Беларусі. Энцыклапедыя. У 6-ці тт. (артыкулы, прысвечаныя асобным гарадам)
- 17 Гомель. Энциклопедический справочник / Белорус. Сов. Энцикл.; редкол.: И.П. Шамякин [и др.]. - Минск: БелСЭ, 1990. – 527 с.
- 18 Дзяржаўны каталог музейнага фонду Рэспублікі Беларусь // www.dkmf.by
- 19 Живописная Россия. Т. 3. Литовское и Белорусское Полесье. – Минск, 1993.
- 20 Кірычэнка В. Мінск. Гістарычны партрэт горада. 1953 – 1959. – Минск, 2006.
- 21 Мазыр. 850 год: У 3-х т. - Т. 1. Мазыр: гісторыя і сучаснасць / С.В. Целяпень, Т.А. Нікіціна, А.Р. Бобр і інш. – Гомель: КВПУП «Сож», 2005. – 352 с.
- 22 Мінск. Гісторыя пасляваеннага аднаўлення. 1944-1952. – Минск, 2004.
- 23 Мінск незнаёмы. 1920 – 1940 / Аўт.-уклад. І. Куркоў. – Минск, 2002.
- 24 Никифоровский Н.Я. Странички из недавней старины города Витебска. Воспоминания старожила. – Витебск, 1995.
- 25 Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Мазыра і Мазырскага раёна / Уклад. М.А. Капач, В.Р. Феранц. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1997.- 574 с. (і іншыя кнігі гэтай серыі)
- 26 Татаринев Ю. Города Беларуси. Витебщина. – Мінск, 2006.
- 27 Татаринев Ю. Города Беларуси. Могилевщина. – Минск, 2007 (і іншыя рэгіёны гэтай серыі).
- 28 Шпилевский П.М. Путешествие по Полесью и Белорусскому краю. – Минск, 1995.
- 29 Шыбека, З.В. Мінск: Старонкі жыцця дарэвалюцыйнага горада / З.В. Шыбека, С.Ф. Шыбека. – Мінск: Польша, 1994. – 341 с.

- 30 Яценко, О.Г. Интерьеры жилья горожан Беларуси конца XIX – начала XX вв. / О.Г. Яценко // Известия ГГУ имени Ф. Скорины. Сер. Гуманит. науки. – 2015. – № 4 (91). – С. 89 – 94.
- 31 Яценко, О.Г. Мир вещей в культуре городского населения Могилевской губернии в начале XX века // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. – Сер. Гуманитарные науки. – 2011. - № 5 (68). - С. 157 – 165.
- 32 Яценко О.Г. Мода в культуре горожан белорусских губерний Российской империи начала XX в. (по материалам периодической печати) // Научные труды Республиканского института высшей школы. Исторические и психолого-педагогические науки: сб. науч. статей. В 2 ч. Ч.1. Вып. 13 / Под ред. В.Ф.Беркова. – Минск: РИВШ, 2013. – С. 408 – 414.
- 33 Яценко, О.Г. Музейные предметы как источник по истории культуры городского населения Беларуси конца XIX – начала XX в. / О.Г. Яценко // Ad jubilaem: Да 70-годдзя стварэння гістарычнага факультэта: зб. навук. артк.: у 2 ч. / М-ва адукацыі РБ; Гом. дзярж. ун-т імя Ф. Скарыны; рэдкал.: В.А. Міхедзька (адк. рэд.) [і інш.]. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2015. – Ч. 1. – С. 136 - 143.
- 34 Яценко О. Повседневная жизнь гомельчанок в начале XX в. // Гендерные истории Восточной Европы / Под. ред. Е. Гаповой [и др.]. – Минск: ЕГУ, 2002. – С. 177-197.
- 35 Яценко, О.Г. Предметы быта горожан в музеях Беларуси как источник по этнографии города конца XIX – начала XX века / О.Г. Яценко // Актуальные проблемы источниковедения: материалы III Межд. науч.-практич. конф., Витебск, 8-9 окт. 2015 г. / Вит. гос. ун-т; А.Н. Дулов, М.Ф. Румянцева [и др.]. – Витебск: ВГУ им. П.М. Машерова, 2015. – С. 57-60.
- 36 Яценко О.Г. Природный фактор в культуре горожан Гомельщины в начале XX века // Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтва: мат-лы Міжнар. навук. канф.; Мінск, 20-21 ліст. 2014 г. / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі; уклад. В.Ю. Пацюпа, рэдкал.: А.І. Лакотка (гал. рэд.) [і інш.]. - Мінск: Права і эканоміка, 2014. – С. 319 – 321.
- 37 Яценко О.Г. Техническое обеспечение зрелищной культуры горожан Беларуси в начале XX века // Беларусь у XIX – XXI стагоддзях: праблемы этнакультурнага і нацыянальна-дзяржаўнага развіцця: зб. навук. артыкулаў / УА «Гомельскі дзярж. ун-т імя Ф.Скарыны»; рэдкал.: В.А. Міхедзька (адк. рэд.) [і інш.]. – Гомель, 2013. - С. 56 – 62.
- 38 Яценко О.Г. Центры агульнага адпачынку в городах Могилевской губернии в начале XX в. // Научные труды Республиканского института высшей школы. Исторические и психолого-педагогические науки: сб. науч. статей. В 2 ч. Ч.1. Вып. 11 / Под ред. В.Ф.Беркова. – Мн.: РИВШ, 2011. – С. 306 – 311.